Yıl: 6, Sayı: 26, Temmuz - Eylül 2015
Yayın türü: Yerel süreli (3 ayda bir yayınlanır)

Değerli okuyucularımız merhaba,

EYLÜL'dür hüznün adı. Öyle bilir, öyle okurduk edebî metinlerde. Hazan ve hüzün pek bir yakıştırılırdı birbirlerine. Bir burukluk tadı taşırdı yüreklerimize, bahar neş'esinin geride kalmasından, yaprakların sararıp dalların kurumasından mıdır bilinmez...

Bu yıl yaz başında kavurucu sıcaklar indi hânelerimize. Yüreklerimiz dağlandı. Ocaklarımıza acı, gözlerimize yaşlar oturdu. Körpecik vatan evlatlarını yeniden toprağa vermeye başladık. Fitne tohumları çarçabuk boy attı topraklarımızda. Asker, polis, sivil onlarca insanımız bölücülerin hain saldırısına maruz kaldı. Kimi şehit düştü, kimi yaralandı.

Biz daha Doğu Türkistan'da soydaşlarımıza yapılan zulmün yürek burkan acısını yaşarken, yanıbaşımızdaki Suriye'de oluk oluk kardeş kanının akmasına içlenirken, ihaneti yeniden içimizde bulduk. Pervasız, arlanmaz, vicdan yoksunu bölücü terör örgütü tekrar silaha sarıldı...

Allah encamımızı hayr eyleye... Öylesi zor, öylesi sıkıntılı günlerden geçiyoruz.

İnsan böyle anlarda bir dost omuzu ister, başını koyup derdini dökeceği. Sıkıntılarını aktaracağı bir gönül adamı... İşte tam da böyle bir tasvirin içini dolduran, başkalarının derdiyle dertlenen bir gönül adamı, Doğu Türkistan Türklerinin çile yoldaşı Servet Kabaklı'yı ebediyete uğurladık.

Türk Edebiyatı Vakfı başkanı, gazeteci Kabaklı, millî meselelerin her anında en ağır yükü omuzlamaktan geri durmamış bir Anadolu yiğidiydi.
Mustafa Öztürk hocamız için düzenlediğimiz saygı gecesinde hoş sohbeti ve Öztürk ile geçen yılları anlatırken salondakileri gülmekten kırıp geçirmişti. Kim bilebilirdi ki o törenden kısa bir süre sonra aramızdan ayrılacak... Ruhu şad, mekânı cennet olsun diyoruz....

"Kanatsız Kuşlar Şehri"yle edebiyat severlerin gönlünde yer eden bir başka kültür adamı yazar Emir Kalkan'ı da hüzün hanemize yazdık geçtiğimiz dönem.

Kendine özgü üslubu ve özenli yazılarıyla bize bir yandan ufuk açma, bir yandan kendimizle yüzleşme çabası içinde oldu merhum Kalkan.
O çabalarına naçizane bir katkı, bir takdir olarak, geçtiğimiz yıl Türk Kültürüne hizmeti geçenler seçkimizde kendisini unutmamış ve ödüllendirmiştik Emir hocamızı.

Yazının girişinde de ifade ettiğimiz gibi yürek burkan bir yaz, hüznün katmerlendiği günlerden geçiyoruz. Tesellimiz bu zorlu ama kutlu yolculukta yolumuzun herbiri birbirinden değerli kültür, sanat, edebiyat adamları ve bu memleket için kalbi çarpanlarla kesişmiş olması.

Ebediyete uğurladığımız dostlarımıza, şehitlerimize bir kez daha Allah'tan rahmet, sevenlerine başsağlığı ve sabır diliyoruz.

10 yılı aşkın süredir sapmadan yol aldığımız doğrultuda kaleme alınmış, araştırma, makale ve denemelerle 26. sayımızı da sizlere sunmuş bulunmaktayız.

Ülkemizi daha iyi ve daha güzel günlerin beklemesi umut ve duasıyla hepinize saygı ve sevgilerimizi sunuyoruz.

Esen kalınız...

Prof. Dr. Yakup Çelik

YENİ UFUKLAR DERNEĞİ
adına imtiyaz sahibi:
Prof. Dr. Mustafa Argunşah

Genel Yayın Müdürü:
Prof. Dr. Yakup Çelik

Yayın Koordinatörü:
Doç. Dr. Mustafa Aksoy

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Zekeriya Muhiddin Arık

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Prof. Dr. Yakup Çelik, Prof. Dr. Gökhan Antalya, Doç. Dr. Mustafa Aksoy, Dr. Zekeriya Kökrek

Tasarım
A.Kadir Karataş

Reklam
Türkiye Yeni Ufuklar Reklam Rezervasyon
0212 230 86 59

Baskı
Has Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
100. Yıl Mah. Mas-Sit Matbaacılar Sitesi
3. Cadde 199 -A Bağcılar / İST.
Tel: 0212 629 02 49

Yönetim Yeri
Merkez Mah. Abide-i Hürriyet Cad.
Yonca Apt. 148 Kat: 3 Daire: 8
Şişli - İstanbul
0212 230 86 59 - 230 94 43
bilgi@yeniufuklaristanbul.org

Kayseri İletişim
Cumhuriyet Mah. Tennuri Sok.
(Tennuri Geçidi) Hüsrevoğlu Kardeşler İşhanı No: 20/3
Melikgazi - Kayseri
Tel: 0352 221 30 60 (3 hat)
kayseriyeniufuklardernegi@gmail.com

Türkiye Yeni Ufuklar,
T.C. yasalarına uygun olarak yayınlanmaktadır. Dergide yayınlanan yazı, fotoğraf ve haberlerin her hakkı saklıdır. İzinsiz kullanılamaz. İmzalı yazılardaki ifadeler yazarlarına aittir.

Halkbilim sayfa 24

Sergi sayfa 31

İÇİNDEKİLER

KAPAK
4 **Mustafa Öztürk'e Saygı Gecesi**
Prof. Dr. Mustafa Argunşah

GÜNDEM
9 **Vali Düzgün'den Yeni Ufuklar Derneği'ne Ziyaret**

10 **Emir Kalkan: Rahmet O Mamureyi Aziz Kılan Erlere**
Cem Sökmen
12 **Bir Türkistan Sevdalısı: Servet Kabaklı**
Bayram Akcan
20 **Son Gelişmeler Işığında Doğu Türkistan'da Yaşananlar**
Dr. Ömer Kul

MAKALE
15 **Dün Dünde Kaldı Cancağızım!**
Erdem Umudum

16 **Asla Yenilmeyeceksin**
Recep Şükrü Apuhan
38 **Eski ve Yeni Kelimelerin Semantik Bağlamda Tasnifi ve İzdivacı**
Arş. Gör. Ekrem Sakar
42 **Alevi Sorunu Nereye Gidiyor**
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir Sezgin

TÜRK DÜNYASI
58 **Süyüm Bike'nin gözyaşları**
Ahmet Tüzün

SANAT
31 **Özdemir ve Beşer'in eserleri göz kamaştırdı**
62 **Gün akşam oldu**
A. Kadir Karataş

STRATEJİ
32 **Özbekistan'ın Bugünü: Göç Dağılımı ve Merkezin Değişmesi**
Aslan Yaman

sayfa
74 Spor

sayfa
58 Türk Dünyası

TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2015

HALKBİLİM
24 Toroslar Yörükler Kültür ve Sanat Evinin Açılışı
Dr. Halil Atılgan

BİLİM
48 Amerika'nın Keşfi Tartışmalarında Piri Reis'in Görüşü ve Dünya Haritası Hakkında Hurafeler
Emre Taş

EĞİTİM
66 Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Tehlike Algısı
Arş. Gör. H. İlknur Tunçeli

ÇEVRE
52 Enerji Arz Güvenliği ve Tehdit Altındaki Ağırlık Merkezlerimiz
Dursun Yıldız / Ediz Ekinci

54 Kuraklık ve Yakın Gelecekte Yaşayacağımız Zorluklar
Prof. Dr. İbrahim Ortaş

DENEME
57 Üç "Adam"
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Isparta

KİTAP
28 Yalnız Seni Arıyorum
H. Neşe Koçak

68 İslam Sanatı: Dil ve Anlam, İnsan ve Herkes
S. Orhun Altıparmak

70 Modern Dünyanın Bunalımı Hakkında Bir Değerlendirme Denemesi
Hasan Turunçkapı

SPOR
74 Kayseri'nin Destan Yazan Kızları

ANI
76 Viyana'nın Batısı'ndaki Son Türk
S. Orhun Altıparmak

Son Gelişmeler Işığında Doğu Türkistan'da Yaşananlar

22 Haziran 2015 tarihinde patlak veren olayların asıl sebebi de bölgede Ramazan ayında memur, işçi ve öğrencilerin oruç tutmaları, namaz kılmaları veya herhangi bir dinî faaliyette bulunmalarının yasaklanmasıyla had safhaya ulaşmıştır.

Dr. Ömer KUL*

Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan ve Çin'in "Sincan Uygur Özerk Bölgesi" şeklinde adlandırdığı Doğu Türkistan, 5 Temmuz 2009'da meydana gelen, Çin devlet yetkililerinin ifadesiyle 197[1], gerçekte ise 2.000'in üzerinde insanın hayatını kaybettiği[2] Urumçi olaylarının yıldönümü olması sebebiyle, geçtiğimiz günlerin en çok konuşulan konularından biri oldu[3].

2009'u takip eden yıllarda, 5 Temmuz olaylarını protesto etmek, Doğu Türkistan teşkilatları ve konuya ilgi duyan Sivil Toplum Kuruluşları tarafından geleneksel hale getirilmiştir. Lakin 2015 yılı protestoları önceki yıllara göre daha çok katılımlı olmuş, bununla birlikte yazılı ve görsel basın ile sosyal medyada konu gündem oluşturmuştur. Yayınlanan çeşitli haberlerin içeriği ve ortaya koydukları ise geçen beş seneden farklı Doğu Türkistan tablosu ortaya çıkarmıştır. Muhtemelen bu durum meselenin ülkemizde Ramazan ayına denk gelmesi, lehte ve aleyhte konu hakkında kaleme alınan yazıların sosyal medyada fazlaca yankı bulmasından kaynaklanmıştır.

Doğu Türkistan meselesini tarih, siyaset, iktisat, sosyoloji, uluslararası ilişkiler ve insan hakları bağlamında değerlendirmeyecek her çalışma nakıs kalacaktır. Ayrıca konunun Çin, Türkiye, Rusya, ABD, Japonya, AB ülkeleri ve Uygur Türkleri açısından da ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Çin, Uygurlar ve Türkiye, tarihî ve sosyolojik nokta-i nazarından değerlendirildiğinde, meselenin esas aktörleri durumundadır.

Tarih, kültür, soy, din ve dil bağımızın olduğu Doğu Türkistan ile ilgilenirken, duygusallıktan tamamen uzak durmak pek mümkün olmasa da, meselenin çözümünün tamamen duygusal tepkilerle gerçekleşemeyeceğinin de bilinmesi gerekmektedir. Bu yüzden gerek Türkiye ve Türk dünyası, gerek Çin, gerekse de dünya kamuoyuna yönelik gerçekçi çalışmalar mutlaka hayata geçirilmelidir. Bu noktada duygusallığın etkisi ile uygulanabilecek yanlış propaganda yöntemlerinden, meselenin sebeplerinin Türkiye ve dünya kamuoyuna yanlış aksettirilmesinden şiddetle kaçınılmalı ve çeşitli yanlışların olumsuz etkiler oluşturarak Doğu Türkistan davasına zarar vermesinin önü alınmalıdır.

Doğu Türkistan'da Son Yaşananların Değerlendirilmesi

Doğu Türkistan'ın kadim tarihi ismi 18 Kasım 1884 tarihinde Çin devleti tarafından Xin-jiang/Sinkiang/Sincan olarak değiştirilmiş[4], en son 1949 yılında savaş yapılmaksızın Komünist Çin yönetimi tarafından işgal edilmiştir[5]. Akabinde ise, 1 Ekim 1955'te, Doğu Türkistan, "*Xin-jiang Uygur Özerk Bölgesi*" ilan edilmiştir[6]. Doğu Türkistan'da 1955 sonrası yaşanan olaylar Uygurları, Çinlilerden zaten var olan soy, dil, din, kültür ve tarih anlamında tamamen ayrıştırmıştır. Bu durum bizlere tam bir etnik ayrışma olduğunu göstermektedir[7].

1 Yan Hao, Geng Ruibin ve Yuan Ye (18 July 2009), "*Xinjiang riot hits regional anti-terror nerve*", Chinaview.cn. Xinhua (20.07.2009).

2 "Ölü sayısı 1000'in üzerinde", Sabah Gazetesi, 10 Temmuz 2009, (11 Temmuz 2009)

3 Urumçi Olayları hakkında geniş bilgi için bkz. Erkin Emet, **5 Temmuz Urumçi Olayı ve Doğu Türkistan**, Grafiker yay., Ankara 2009; Ömer Kul, "*Terör Üzerinden Global Savaş Ve Sözde Uygur Terör Tehdidi (1990-2011)*", **Türkiyat Mecmuası**, C. 23/Güz, 2013, s. 65-98.

4 Morris Rossabi, "Xin-jiang", **Encyclopedia of Asian History**, C. IV, New York 1988, s. 250; Erkin Alptekin, "Doğu Türkistan'a Şingcang ismi verilişinin 95. yıldönümü", **Bayrak Gazetesi**, 14 Kasım 1979, s. 2; İdil Nilay Demir, "Xin-jiang'da Çin Politikası", A. Ü. Sinoloji Anabilim Dalı Basılmamış Lisans Tezi, Ankara 1988, s. 1; Hacı Yakup Anat, "Safsatalara Cevap", **Doğu Türkistan**, DTGD Yay., No: 183-184, İstanbul 1999, s. 21, not 1.

5 Ömer Kul, "*Osman Batur ve Doğu Türkistan Milli Mücadelesi*", İ.Ü. Sos. Bil. Enst., Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 29, 230;

6 Morris Rossabi, "Xinjiang", s. 250; Erkin Alptekin, "Eastern Turkestan: An Overview", **Journal Institute of Muslim Minority Affairs**, C. VI, No: 1, (1985), s. 129; Duygu Gözlek, "Asya'nın Kalbi Doğu Türkistan (1)", **Gökbayrak**, No: 71, Kayseri 2006, s. 21.

7 Geniş bilgi için bkz. Kul, "Terör Üzerinden Global Savaş", s. 65-98.

*Genel Türk Tarihçisi, Doğu Türkistan uzmanı. İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü.

Zengin yeraltı ve yer üstü kaynaklarına sahip olan Doğu Türkistan bölgesi, Çin tarafından ciddi hammadde kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Çin, bölgeden elde ettiği gelirin çok cüzi bir kısmını Doğu Türkistan için harcamaktadır[8]. Bölgeye çok sayıda Çinli göçmen getirilerek nüfus dengesi Çinliler lehine değiştirilmiştir. Bugün bölgedeki Çinli nüfusun genel nüfusa oranla en az % 50.1 olarak tahmin edilmektedir[9]. Bu durum hem demografik yapıyı bozmuş, hem de göçmen Çinliler bölgedeki işsizliği arttırmıştır[10].

22 Haziran 2015 tarihinde patlak veren olayların asıl sebebi de bölgede Ramazan ayında memur, işçi ve öğrencilerin oruç tutmaları, namaz kılmaları veya herhangi bir dinî faaliyette bulunmalarının yasaklanmasıyla had safhaya ulaşmıştır. Çin resmî makamları tarafından da ilan edilen bu türden yasaklar bölgede halkın barut fıçısına dönmesine neden olmuştur. Çıkarılan ve uygulanması istenen yasakçı kurallar, bölgede neredeyse yaşlılar dışında hiç kimsenin ibadet edememesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte bölgeden aldığımız haberlerde mahalli görevlilerin de halka gayrı resmî baskılar yaptığını ortaya koymuştur. Uygur Türkleri Ramazan ayı dışında da keyfi suçlamalarla suçlanmakta, tutuklanabilmekte ve ölüme kadar varan cezalar alabilmektedir. Belirlenen şekiller dışında başörtüsü takanların veya sakal bırakanların toplu taşıma araçlarına alınmaması, taksilere binememesi, devlet dairelerine girememesi veya kütüphanelerden faydalanamaması gibi ayrımcı davranışlarla, "hırsız veya terörist" suçlamasına maruz bırakılması günlük hayatın parçası haline gelmiştir. Doğu Türkistan'da kadınlar yapılan zorunlu kürtaj, kota dışında doğanların kimlik sahibi olamaması veya bir şehirden diğerine giderken bile yerel kurumlardan izin alınması yaşanan diğer

8 İlyar Şemsettin, "Doğu Türkistan Ekonomisinin Yapısal Analizi", **21. Asra Girerken Doğu Türkistan**, haz., Yücel Hacaloğlu, Ankara 1995, s. 24.

9 Bu hususta tarafımızdan bir doktora tezi yaptırma çalışmasına başlanmıştır.

10 Doğu Türkistan'daki nüfus hareketleriyle ilgili olarak bkz. Sultan Mahmut Kâşgarlı, **Modern Uygur Türkçesi'nin Grameri**, Orkun Yayınevi, İstanbul, t.y., s. 1; Muzaffer Özdağ, **Türk Dünyası ve Doğu Türkistan Jeopolitiği Üzerine**, DTV Yay., İstanbul 2000, s. 195; Arslan Alptekin, "Eastern Turkistan Reality, Chinese Migrant Flow and Self-Determination", **Human Rights Violations Eastern Turkistan**, haz. Timur Kocaoğlu ve diğ., İstanbul 2000, s. 47.

problemlerden sayılabilir[11].

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Doğu Türkistan'a Bakışı

ÇHC için Doğu Türkistan, Sincan Uygur Özerk Bölgesi olarak adlandırılmakta ve Çin'in ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Çin'e göre bölgede herhangi bir sorun ve baskı söz konusu değildir. Ülkemizde de Çin'in iddialarının doğruluğunu savunan kalemşörler ve sanal medya kullanıcıları çıkmıştır. ÇHC, Uygurları IŞID veya El-Kaide gibi örgütlerle ilişkilendirerek terörist muamelesi yapmaktadır. Temel sav, Uygurların Radikal İslamcı Teröristler olduğu yönündedir. Bu bağlamda Çin, Türkiye üzerinden Suriye'de devam etmekte olan savaşa katılan Uygurlar bahane edilerek Türkiye'nin de teröre destek veren bir devlet olduğu iddiasındadır.

Çin, başta Dünya Uygur Kurultayı Başkanı Rabia Kadir ve diğer Uygur diasporasını CIA'nın dolayısıyla ABD'nin ajanı olarak suçlamaktadır. Çin ayrıca Türkiye ve dünya çapında faaliyette bulunan Doğu Türkistan ile alakalı STK'ları da ayrılıkçı faaliyetler güden ve terörle ilintili teşkilatlar olarak lanse etmektedir. Özetle denilebilir ki ABD, Doğu Türkistan meselesinde, küresel anlamda bir rakip olarak gördüğü Çin'in karşısında yer almaktadır. ABD, Çin'e özellikle insan hakları ihlalleri konusunda büyük baskı yapmakta, Doğu Türkistan ile Tibet'i de kapsayan geniş çaplı insan hakları raporları ile Çin'e karşı mücadele etmektedir. ABD, Dünya Uygur Kurultayı'nı bu anlamda desteklemekte, ancak bu destek bağımsız bir Doğu Türkistan Devleti isteğini kapsamamaktadır.

Türkiye'nin Doğu Türkistan'a Bakışı

Türkiye'nin Doğu Türkistan meselesine bakışını tarih, kültür, dil, din ve soy bağları şekillendirmektedir. Türkiye, Uygurlara baskıların yoğunlaştığı dönemlerde durumdan kaygı

duyduğunu belirtmektedir. Türk makamları Doğu Türkistan'dan kaçan Uygurların Türkiye'ye getirilmesi ve kabulünde olumlu bir tavır içinde görünmektedir. Özetle denilebilir ki Türkiye'de hükümetler, Doğu Türkistan ile bölgede büyük katliam ve olayların çıktığı veya STK'ların oluşturduğu toplumsal tepkilerin arttığı dönemlerde ilgilenmektedir. Fakat bu ilgi bir devlet politikası haline getirilip üzerinde stratejiler geliştirilmemiştir. Türkiye'de Doğu Türkistan'da yaşanan sorunlar, öncelikle Doğu Türkistanlıların kurduğu dernek ve vakıflar olmak üzere, çeşitli STK'lar tarafından, devlete nazaran daha yoğun bir şekilde gündeme getirilmektedir.

Uygur Türkleri Açısından Doğu Türkistan

Gerçek olan şudur ki Uygur Türkleri, Doğu Türkistan'da öncelikle herhangi bir etnik, dinî, kültürel, ekonomik ve siyasi baskı olmadan hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Doğu Türkistan davası güden Uygurlar, Çin'in asıl amacının asimilasyon veya Uygurların tamamen yok edilmesi olduğu iddiasındadır ki, tarihî süreç etraflıca incelendiğinde bu yönde bir kanaat sahibi olmak hiç de zor değildir.

Çin dışında yaşayan Uygurların tamamına yakını, dünyanın çeşitli ülkelerinde teşkilatlanmış ve Doğu Türkistan hakkında dünya kamuoyunu bilgilendirmeye çalışmaktadır. DUK başta olmak üzere çeşitli STK'lar vasıtasıyla Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlallerinin ve dinî baskıların sona erdirilmesi yönünde çalışmalar yürütülmektedir. Uygurlar, Doğu Türkistan meselesinde Türkiye'den daha fazla yardım görmek istediklerini belirtmektedir. Onlar şartların her geçen gün daha da kötüye gittiğinin farkında olsalar da nihai hedef olarak Bağımsız Doğu Türkistan'ı görmek arzusunda olduklarını her fırsatta dile getirmektedir.

Bu Şartlar Altında Türkiye Neler Yapmalıdır?

İlk olarak Türkiye Cumhuriyeti, dış politikasında Doğu Türkistan meselesinin önem derecesini üst sıralarda konumlandırmalıdır. Bu sıralamada Türkiye'nin Doğu Türkistan konusundaki tavrı, Uygur Türkleri lehine olacak şekilde belirlenmelidir. Dünya Uygur Kurultayı Başkanı Rabia Kadir'e ve diğer Türkiye'ye giriş yasağı olanlara izni verilmeli, teşkilat temsilcileriyle üst seviyede görüşmeler yapılmalıdır.

Doğu Türkistan meselesinin Türk halkı tarafından doğru bilinmesi ve sahiplenilmesinin sağlanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de meseleyi sahiplendiği gösterilmeli, halkta kamuoyu oluşturacak çalışmalar yapılmalı, ders kitapları ve müfredatta kısaca da olsa konuya yer verilmelidir. Doğu Türkistan'dan kaçarak çeşitli ülkelere sığınan Uygurlardan isteyenlerin Türkiye'ye yerleşmesi için gerekli diplomatik ilişkiler sağlanmalıdır. Türkiye'ye gelmeyi başarmış olanlara ise ilk etapta sağlık, barınma ve yiyecek, ilerleyen dönemde ise iş imkânı sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Ülkede satışına izin verilir durumdaki ürünlerde Çin malı ithalatının azaltılmasına yönelik çeşitli tedbirler alınmalıdır. Çin'in Uygurlara uyguladığı baskı ve zulüm, devletlerarası kurum ve toplantılarda dile getirilmeli, soy, dil ve tarih bağları sebebiyle Türkiye'nin konuya müdahil olduğu belirtilmelidir.

11 Ekler kısmında bu hususta alınan kararlara dair bilgiler sunulmuştur.